

Nieuwsbrief van Lezen Moet Je Dóén & Pictoschrijver, september 2021

Een persoonlijk brief vol inhoudelijk informatie vanuit twee bijzondere ontmoetingen met mensen die op een andere manier aankijken tegen het leren lezen dan ik. Een brief vanuit de gedachte dat je nooit te oud bent om te leren. En een samenvatting van de kern van Lezen moet je dóén: Het simpelste begin, met een vriendelijk groet van Trijntje de Wit.

Alles voor de taal

Onlangs kreeg ik bezoek van twee enthousiaste zussen: Livia en Carita de Vos, beiden als logopedist verbonden aan De Vinderij, een school voor speciaal onderwijs in Lokeren, België. Deze school werkt veel met de Pictoschrijver en is bekend met de mappen Lezen Wat Je Kunt van vóór 2016, de oude versie dus. Op de Vinderij zitten niet zozeer kinderen met een ernstige verstandelijke beperking maar met diverse andere leer- en gedragsproblemen. Dat vraagt dus soms ook een wat andere aanpak. Ze lieten mij allerlei mappen zien vol verzorgde werkbladen met eigen tekeningen gecombineerd met de picto's van het Picto Semi Schrift. Hoe inspirerend om collega's te ontmoeten die enthousiast over hun werk vertellen en ook hun materiaal zo netjes verzorgen. Bevlogenheid werkt aanstekelijk.

Zij beginnen met de oo, aa, ee en uu. Ze groeperen daar omheen medeklinkers zonder die te benoemen. Voor mij een verrassende wending in de opbouw van leesdidactiek. Kunnen kinderen dat negeren? Jaloers was ik op de uu die ze in het eerste blok al aanbieden. Bij LMJD wordt de uu pas laat aangeboden omdat er relatief weinig zinvolle korte woorden mee gemaakt kunnen worden: zeven drieklankwoorden die eindigen op uur. Achteraf gezien had dit wel eerder gekund. Zal ik alsnog? Wie weet...

Livia en Carita beginnen met noor*, aap, beer en guus. Dat zijn de kernwoorden. Ze kleuren de klinkers en zetten de medeklinkers daar met zwarte letters omheen. De leerlingen hoeven daar niet op te letten, want het gaat om de klinkers. Een ander verschilpunt is dat zij na de lange klanken de korte klanken aanbieden en niet eerst de tweeklanken zoals de oe en de au. Hier gaan zij nu over nadenken. Zullen zij alsnog? Wie weet...

We wisselden ervaringen en materiaal uit. De Vinderij heeft nu de nieuwste versie van LWJK A en ik heb een map van Klanken Horen Letters Zien. Was ik bijna nog vergeten te melden dat ze ook supermooie pictoboekjes maken. De Pictoboekenclub, zal daar strak blij mee zijn.

Levia en Carita de Vos op bezoek bij Trijntje de Wit

Carita toont de kersenbonbon die ik als grapje al jarenlang aanbied aan mensen die mij wijzen op een ommissie in LMJD.

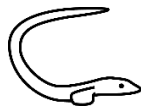
*) Noor is hier de naam van een meisje. Noor en beer zouden in Nederland niet als startwoorden zijn gekozen omdat Nederlanders woorden met *oor* en *eer* veel minder klankzuiver uitspreken van de Vlaamse collega's.

Het simpelste begin

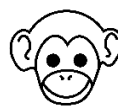
Ze zitten in een halve cirkel om de juf. Voetjes op de grond. Handen op de knieën. De ogen strak op juf gericht, want daar gaat het gebeuren! Juf heeft raadsels in haar hoofd en die raadsels moeten worden opgelost. Achter haar hoofd is het digibord. Daar staan drie plaatjes op: een uil, een aal en een aap. Gister hebben ze die plaatjes al even geoefend. Het woordje aal was nieuw. Vandaag komt het eerste raadsel. Kijk goed naar mijn mond, zegt juf. Daar komen klanken uit en jullie mogen raden wat ik zeg. Als je het weet doe je je armen over elkaar, dan kan ik zien dat je het weet: aa/p. De meeste kleuters horen en begrijpen het meteen en doen hun armen over elkaar. Juf wijst naar Gijs, hij mag het zeggen. Juf steekt haar duim goedkeurend in de lucht. Dat is het teken dat iedereen het woord mag zeggen en even een apengezicht mag trekken: aap. Dan volgen natuurlijk ui/l en aa/l. Eigenlijk is het een gek spel. Maar wel leuk, want raadsels zijn altijd leuk om op te lossen.

uil

aal

aap

Het is een week later. De kinderen zitten klaar. Op het digibord staan nu vijf plaatjes en de woorden zijn al wat langer: kip, koe, vis, haas en muis. Vijf is genoeg zegt juf. We doen gewoon elke dag vijf raadselwoorden. Dat er onder de plaatjes letters staan is een trucje van de juf om de nieuwsgierigheid naar letters op te wekken. Ze praat er nooit over, maar ze weet dat er zeker een paar kinderen zijn die er naar kijken. Zo maakt ze gebruik van het onderwijsprincipe van de zone van de naaste ontwikkeling (Vygotsky). Er wordt verder geen aandacht aan besteed. Maar vraagt een kind ernaar, dan gaat ze daar wel op in.

haan

haas

vis

koe

muis

Het is een maand later. De kinderen zitten klaar. Voeten op de grond, handen op de knieën. Geen digibord. Juf zegt: Ik zie ik zie wat jij niet ziet... een b/oe/k, een p/e/n, de d/eu/r, de m/uu/r, het r/aa/m.

En een dag later vraagt ze: waar is ... je oo/g, je oo/r, je n/eu/s, je h/aa/r, je k/ee/l?

Steeds weer nieuwe woorden. Herhalen en oefenen. Met en zonder plaatjes, maar altijd met begrip! Dat begrip is essentieel. Te beginnen met klankzuivere en concrete woorden. En weet een kind het niet, dan helpt ze met de klankgebaren.

Dit verhaal wordt ondersteund met het bijna 40 jaar oude [filmpje](#) waarin Karlien, 5 jaar oud

en Down syndroom, laat zien hoe het principe werkt en hoe leuk het oefenen kan zijn voor dat je de letters leert.

Pseudowoorden aanbieden als manier om een betere lezer te worden?

Regelmatig krijg ik de vraag hoe ik aankijk tegen de trend om kinderen die niet snel genoeg lezen te laten oefenen met pseudo- of nonsenswoorden. In de mappen van LMJD komen deze woorden namelijk nergens voor.

Een leerkracht vertelt dat ze verplicht pseudowoorden moet aanbieden om zo de toets resultaten te verhogen. Het schoolprotocol moet worden gevolgd. Zij kan dus niet anders, maar ze heeft er geen goed gevoel bij en vraagt of ik een oplossing weet. Nee dus.

Ook kreeg ik de vraag van een moeder die thuis moet oefenen met haar dochter van 7 omdat ze op school niet snel genoeg leest. Met name op de DrieMinutenTest scoort het meisje laag. Ze is slim genoeg, dus de leessnelheid moet omhoog zegt school. De moeder vertelt dat ze dagelijks voorleest en dat ze ook samen hardop lezen. Dat ze om de beurt bijwijzen en dat haar dochter goed kan navertellen wat er is gelezen. Dat dit niet snel gaat, maar dat ze het allebei leuk vinden. Ze vertelt ook dat er één oefening is die ze stiekem overslaan: het lezen van losse rijtjes woorden, vooral als er woorden bij zijn die niet bestaan. Haar dochter heeft een grote hekel aan deze oefeningen. De moeder wil weten wat ik ervan vind. Ik geef haar gelijk: het lezen van losse woorden heeft alleen zin als je ook de tijd krijgt er de betekenis bij te bedenken. En pseudowoorden lezen is sowieso een onzinnige activiteit. Lezen gaat immers om het begrijpen van de tekst.

En dan de andere kant:

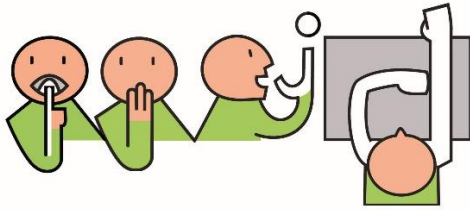
Ik heb een lieve en leuke nicht, Lisa, kleindochter van mijn broer. Ze studeerde taalwetenschappen en werkt bij een bedrijf dat dyslexiematerialen ontwikkelt. Zij onderschrijft het belang van pseudowoorden lezen als manier om het technisch lezen en de snelheid van lezen te bevorderen. Alles wetenschappelijk verantwoord. We steggelen wat af en schrijven elkaar mails vol argumenten. Alles in goede harmonie en allebei even vasthoudend. Nu vragen wij ons af: heeft ons verschil van inzicht te maken met de verschillende doelgroepen voor wie wij ons inzetten? Zij is gericht op dyslexie, ik op leerlingen met een verstandelijke beperking. We willen u, als lezer van deze nieuwsbrief uitnodigen deel te nemen aan deze discussie. Wat zijn uw ervaringen en wilt u die met ons delen? U kunt uw reactie sturen naar trijntje@lezenmoetjedoen.nl.

Tenslotte

De vraag naar *Lezen moet je dóén* en de scholing daarbij is groter dan ooit. Ik kijk hier met verbazing naar, want ontwikkelde de methodiek in 1984 op het VSO van de toenmalige Dr. Itardschool in Zwolle: pubers met een ernstige verstandelijke beperking. De methode werd gerealiseerd in de jaren '90 en is in 2016 nogmaals gereviseerd. Ik ben er zelf verbaasd over en denk achteraf dat de kracht ervan zit in een logische methodiek, het geduld (er is geen tijdsdruk), en het plezier van de beloning als je een tekst kunt lezen en begrijpen.

Met vriendelijke groet, Trijntje de Wit

Deze nieuwsbrief is een gezamenlijk uitgave van Lezen moet je dóén, de Pictoboekenclub en Stichting Picto Nederland.

Vaste medewerkers

Verkoop: Hans Driezen, hans@lezenmoetjedoen.nl, www.lezenmoetjedoen.nl

Scholing: Lineke van Oostrum, lineke@lezenmoetjedoen.nl, www.jufinbeeld.nl

Advies aan scholen bij aanschaf: Lia Verweij, lia@lezenmoetjedoen.nl

Coördinator leesbegeleiders: Diana Snel, diana@lezenmoetjedoen.nl

Pictoboekenclub: Cobi Visser, contact@pictoboekenclub.nl, www.pictoboekenclub.nl

Kijken en Kiezen: Henk ten Cate, www.kijkenenkiezen.nl

Programmeur: Renier Vermaak, www.reniervermaak.nl

Stichting Picto Nederland: Trijntje de Wit, contact@pictoschrijver.nl, www.pictoschrijver.nl